

Ocena rozprawy doktorskiej Pani mgr Anety Moniki Kosoń „Analiza determinantów zachowań charakterystycznych dla ortoreksji wśród studentów związanych z ochroną zdrowia”

Ocena strony formalnej i znaczenie naukowe podjętego tematu

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska autorstwa Pani Anety Moniki Kosoń porusza ważny i aktualny problem zdrowia publicznego jakim jest ortoreksja, zwłaszcza w kontekście środowiska akademickiego. Tematyka ta, choć obecna w dyskusji naukowej od ponad dwóch dekad, nadal pozostaje wyzwaniem koncepcyjnym, diagnostycznym i terapeutycznym. Doktorantka słusznie podejmuje próbę pogłębienia wiedzy na temat uwarunkowań psychologicznych, środowiskowych i behawioralnych ortoreksji wśród studentów kierunków związanych z ochroną zdrowia, co ma znaczenie zarówno naukowe, jak i praktyczne.

Struktura pracy

Rozprawa cechuje się logiczną strukturą, liczy 187 stron, 39 tabel, 3 ryciny i 1 wykres. Układ pracy jest przejrzysty, a każda część spełnia swoją funkcję. Obszerny przegląd literatury wskazuje na bardzo dobrą orientację doktorantki w zagadnieniach związanych z zaburzeniami odżywiania, a w szczególności z ortoreksją. Warto zaznaczyć, że pomimo wysokiego poziomu merytorycznego, rozprawa zawiera drobne uchybienia edytorskie, takie jak na przykład niejednorodność formatowania.

Część empiryczna

Cele rozprawy zostały sformułowane precyzyjnie i znajdują odzwierciedlenie w kolejnych częściach pracy. Zarówno pytania badawcze, jak i hipotezy są logicznie skonstruowane, poparte rzetelną analizą literatury oraz zgodne z zastosowaną metodologią.

Autorka zastosowała właściwe podejście metodologiczne integrujące nauki o zdrowiu z naukami społecznymi. Badanie przeprowadzono na dużej próbie (N=1200), z

wykorzystaniem trzech narzędzi: kwestionariusza ORTO-15, autorskiego narzędzia do oceny zachowań żywieniowych oraz wystandaryzowanego kwestionariusza Moje Zwyczaje Żywieniowe (MZZ). Badanie zostało poprawnie opisane. Wartością dodaną jest pilotażowa interwencja edukacyjna, będąca przykładem praktycznego zastosowania wyników uzyskanego badania choć według recenzenta próba jest zbyt mała aby wyciągać daleko idące wnioski.

Wyniki zostały przedstawione w sposób czytelny, poprawny statystycznie i spójny z przyjętymi celami badawczymi. Praca zawiera bogaty materiał empiryczny, uzupełniony rzetelną dyskusją, choć miejscami pozostającą zbyt ogólną.

Dyskusja

Dyskusja jest prowadzona w sposób przemyślany i logiczny, a wnioski wyciągnięte na podstawie wyników badań są trafne. Autorka umiejętnie osadza wyniki we współczesnych modelach teoretycznych zaburzeń odżywiania. Na szczególną uwagę zasługuje opracowanie profilu osoby z nasilonymi objawami ortoreksji, co może mieć zastosowanie zarówno w działaniach edukacyjnych, jak i klinicznych.

Badanie charakteryzuje się silną feminizacją próby (82% kobiet). Taka dysproporcja może istotnie zniekształcać ogólny obraz analizowanego zjawiska i ograniczać możliwość uogólniania wyników. Co istotne, nie przeprowadzono analizy różnic płciowych ani nie uwzględniono płci jako potencjalnego moderatora. Jakże były przesłanki, by nie uwzględnić tej zmiennej (płci) w analizie statystycznej?

W pracy zabrakło pogłębionej analizy literatury międzynarodowej. Choć przywołano wiele ważnych prac, odniesienia te mają charakter głównie opisowy. Brakuje krytycznego porównania wyników własnych z danymi międzynarodowymi, szczególnie w kontekście specyfiki akademickiego kształcenia w ochronie zdrowia.

Zaobserwowano niepełne rozwinięcie problematyki healthyorthorexia. Autorka wspomina o istnieniu adaptacyjnej formy ortoreksji (healthyorthorexia) i przytacza odpowiednie narzędzia diagnostyczne (TOS), jednak nie włącza ich do części empirycznej. Brak tego rozróżnienia może prowadzić do nadmiernej patologizacji zachowań prozdrowotnych.

Brak odniesienia do aktywności fizycznej. Istotne byłoby uwzględnienie poziomu aktywności fizycznej badanych oraz potencjalnych zależności między nadmierną dbałością o dietę a kontrolą ciała i perfekcjonizmem cielesnym. Literatura wskazuje, że osoby aktywne fizycznie – w tym sportowcy – mogą być szczególnie narażone na rozwój ortoreksji. Według recenzenta należałoby rozważyć włączenie zmiennych dotyczących poziomu aktywności fizycznej (np. częstotliwości ćwiczeń, typu treningu) jako potencjalnie istotnych dla rozwoju ortoreksji, zwłaszcza w kontekście studentów kierunków związanych ze zdrowiem?

Niepełne uwzględnienie specyfiki studentów fizjoterapii. Pomimo uwzględnienia studentów fizjoterapii w próbie badawczej, nie odniesiono się do ich potencjalnie odmiennych cech psychofizycznych, wiedzy o ciele czy nawyków ruchowych. Badania Dittfelda i wsp. (2016) wskazują, że studenci fizjoterapii cechują się niższym ryzykiem ortoreksji niż studenci dietetyki – różnica ta mogła zostać pogłębiona w interpretacji wyników.

Podsumowanie

Rozprawa doktorska Pani Anety Moniki Kosoń spełnia wszystkie wymagania stawiane pracom doktorskich w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Praca ma dużą wartość teoretyczną i aplikacyjną, została wykonana w sposób samodzielny i dojrzały, a Autorka wykazała się solidnym warsztatem badawczym. Wskazane uwagi mają charakter rozwojowy i nie wpływają na pozytywną ocenę rozprawy.

Wniosek

Stwierdzam, że rozprawa spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668). W związku z powyższym rekomenduję dopuszczenie Pani mgr Anety Moniki Kosoń do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim.

dr. hab. n. med. i n. o zdr. Marek Łyp, prof. ~~WAM~~
Dziekan Wydziału Nauk Medycznych
Warszawska Akademia Medyczna